

Јанко К. Лопичић, ЛОПИЧИЋИ, БРАТСТВО У ЦЕКЛИНУ
(ЦРНА ГОРА), "Стручна књига", Београд 2001, стр. 509

У Црној Гори се, по неком неписаном правилу и диктату историјских прилика које задуго нијесу биле наклоњене Црногорцима, више памтило него записивало. Својевремено је и сам Његош примијетио да се "докумената слабо код нас налази, јербо по недостатку хартије често пута и листови светијех књига за фишке су употребљавали", и додаје: "јербо се само у преданијама главна ствар садржава а друге се ситнарије с дугијем временом губе". Тако се и ранија црногорска историографија кретала између онога што народ прича и чува кроз предање и онога што се само може наћи у архивима и у другим релевантним изворима.

Критичка историографија предање узима само као путоказ а свој истраживачко-методолошки приступ заснива на писаним изворима, архивској грађи и резултатима археолошке науке. Утолико је писање племенских и братственичких историја и склапање родослова изузетно деликатан посао зато што се аутор мора ослањати и на традицију и на историју. Традиција и предање иако најчешће непоуздани, незамјениви су за братственичку и племенску прошлост, нарочито када је у питању поријекло, јер о томе нема писаних извора. Проблем за таквог истраживача је сложенији због тога што се, нарочито о братству које сеже и до 20 пасова уназад, више предања у одређеном времену стапају у једно, па

онда рачвају у рукавце који ствар још више усложњавају. Тако долази до везивања мртвих узлова (чворова), које је с дистанце данашњег времена немогуће разријешити. Историја је као наука ту немоћна, чак дјелује обесхрабрујуће, а понекад и неуверљиво јер се колективно памћење жилаво опире свакоме провјеравању традиције. Тако су у изучавањима племенских и братственичких историја настали одређени стереотипи и такозвана општа мјеста када је ријеч о трагању за поријеклом и етничким коријенима, што се често водило и води прављењу легенди и митских верзија у којима историјска наука тешко може да ухвати оно неопходно рационално језгро.

Међутим, књига, која носи извјесна обиљежја жанра коме припада, а коју имам задовољство да представим - "Лопичићи, братство у Цеклину (Црна Гора) 1450-2001", у ствари њено треће издање аутора Јанка К. Лопичића, по много чему заузима посебно мјесто и има посебну, не само историографску вриједност. Тачније, основни или, како у предговору за треће издање стоји, "матични текст" јесте прегнуће и резултат дугогодишњег рада покојног Јанка К. Лопичића, док остали дио представља накнадни додатак, који се стапа у цјелину трећег проширеног издања.

Матични текст Јанка К. Лопичића представља један од најбољих, ако не и

најбољи, монографски рад о једноме црногорском братству, а безмало и цијелу племенску повјесницу Цеклина. То је озбиљна историографско-етнографска студија која превазилази ниво аматерске родословне литературе која у потоње вријеме буја и често има одлике хипокризије у Црној Гори.

Историја братства Лопичића коју је аутор сачинио ближа је озбиљној научној студији него аматерској популистичко-родословној литератури. Није претјеривање ако кажем да тексту нема мане, као да је изашао из "школе Обрена Благојевића". Истина, и аутор овога рада се нашао у беспомоћној ситуацији када је морао да одгонетне најстарији коријен сопственог братства, испред њега се исто испријечио фамозни чвор, мртви узао предања и традиције о своме помену, о изворном коријену. Не улазећи у појединости братственичког предања, могу само да кажем да се аутор држао његовог језгра које се мора прихватити као такво и у њега вјеровати, јер га историографија не може провјерити.

Ослањајући се на ријетке историјске изворе из најранијег доба братственичке прошлости а, касније, и на разноврсну архивску грађу Јанко К. Лопичић је успио да склопи братственичку повјесницу од 1450. године па све до наших дана, дајући предност више историографском податку и методу него традицији и предању. У ствари, овај текст Јанка К. Лопичића представља срећни спој традиције и историје, на коме се шавови између једне и друге најмање виде.

Настојећи да ухвати континуирани ток развоја братства Лопичића, упркос очитим разликама код појединих аутора - Ровинског, Цвијића, А. Јовићевића, Михаила Стругара, а вјероватно и у самом предању у племену цеклинскоме - аутор врло сигурно, скоро без дилема и сумњи, склапа сопствену верзију и излаже је у књизи.

Предак Лопичића и свих Цеклиња - Доњака јесте Вукосав (звани Ли-

јеш или Лијешевић) из Пипера, чији су преци преко Дробњака и Бањана, дошли из Босне, из околине Травника, док је његов брат по мајци, Крстић, родоначелник Горњака, а по оцу Леки је Климента. Тако је аутор, без обзира на то што је консултовао релевантну историјску литературу, ипак морао да иде по катакомбама предања, чију таму, осим општим знањима о прадавном завичају својих предака, није могао освијетлити никаком конкретном потврдом, никаквим историјским трагом, камоли документом.

Међутим, аутор је врло занимљиво и увјерљиво, као да је све то историја, склопио причу о поријеклу, о досељењу његових предака на Цеклин и о настанку, формирању и развоју братства Лопичића, као гране Доњоцеклињана, потомака Вукосава Радивојева Лијешевића, који је имао два сина - Баја и Грујицу, а Баја синове - Мијата и Вујана - од којих су Стругари и Вујановићи. Грујица је имао синове Вукмира и Боришу. Заправо, Бориша је непосредни родоначелник братства Лопичића. Он се могао родити негдје око 1530. године, како је то утврдио аутор главног дијела књиге коју управо представљамо. Бориша је имао Петраша, Петраш Стевана, Стеван Вујицу, Вујица Никца и Мартина и тако редом. У XVII вијеку, по Стевану његови потомци су се називали Стевановићи, да би се од тада по надимку Лопице, почели презивати Лопичићи. Од тада се може пратити и све бржи развој братства и његов широки траг.

Никац Вујичин је имао синове Марка, Ђура и Пера.

Галерију знаменитих Цеклиња, а тиме и Лопичића, аутор је започео Марком Никца Вујичића, чији је надимак био Лопица, "верховни кнез от свега Цеклина", коме је он био на челу преко 50 година. За то вријеме Цеклинско племе се сасвим уобличио и знатно проширило своју територију, однијело историјске побједи и постигло значајан привредни напредак, на-

рочито освајањем права монопола над риболовом на Скадарском језеру.

Марко Никчев Лопичић, познатији као Марко Лопица, рођен 1671. а умро 1764. године, остао је запамћен не само по добром и енергичном управљању Цеклином и Цеклињанима него и као народни јунак, међу најзнаменијим Црногорцима свога доба. Заправо, он је са Цеклињанима присилио Турке да око 1735. продају риболове на Скадарском језеру, од којих су Цеклињани живјели. Он је освојио и вратио Обод Црној Гори.

За његовог живота и кнежевања цеклинским племеном десили су се важни догађаји у историји Црне Горе: учешће Црногораца у Кандијском и Морејском рату, борба против потурчењака, долазак владике Данила на столицу црногорских митрополита, успостављање веза са Русијом, велике битке са Турцима, владиковање Саве и Василија и чудовишна појава самозванца Шћепана Малог. А све је то било праћено црногорском племенском неслогом, крвном осветом, племенским партикуларизмом, али и нарастањем свијести о неопходности заједничке борбе под руководством црногорских владика и увођењем централних органа земаљске власти. Марко Лопица је, заједно са Лопичићима и осталим Цеклињанима, дао велики допринос и своме племену и Црној Гори.

Иначе, аутор овога дијела трећег издања, Јанко К. Лопичић, кроз знамените личности Лопичића дао је својеврсну хронологију и братства и племена, комплетну и хронику и историју братства, од предака ка потомцима. Кнеза Марка је наслиједио такође дуговјечни његов син Матијаш, који је умро 1817. у 90. години живота.

Аутор је посебну пажњу посветио Грујици Матијашеву Лопичићу (рођен око 1775. а умро 1847. године) - сенатору и капетану племена Цеклина, који се истакао и мудрошћу и јунаштвом у доба Петра I и Петра II Петровића, у вријеме судбоносних црногорских бо-

јева против Турака и битака за увођење поретка у земљи и стварање органа земаљске власти. Тако је свака генерација Лопичића обиљежила своје доба и дала велики допринос опстанку Црне Горе, борби за слободу, независност и међународно признање.

Аутор је, изабравши необичан али добар метод, представио све познате прваке братства и њихове потомке у дужем временском распону, кроз све периоде и фазе, ратове и вријеме мира и напретка кроз које је пролазила Црна Гора до данашњих дана. Тако су на неки начин представљене гране у оквиру братства Лопичића, више као хронологија и родословна историја него као прави родослов, осим родословног, генеалогског стабла које је комплетно и допуњавано у сва три издања новим подацима и приноама мушких потомака. Дате су личности истакнутих Лопичића са својим потомцима: Милоша Ђурова, Савића Ђурова, Јова Николина, Којице Николина, Пера Никчева, кнеза Лала Мартинова и Новака Јовова.

Без обзира на то што је обухваћено огромно раздобље од пет стољећа, и што је заокружена историја братства, што је огроман посао и велико прегнуће, мора се ипак казати да у погледу писаног родослова, осим генеалогског стабла, сама родословна слика није особито прегледана нити практична, персонално разуђена, како би сваки појединац у таквом великом братству, могао пронаћи себе и идентификовати своје најближе претке. Пошто је солидна основа постављена, то би се могло накнадно учинити.

Даље, иако постоји неко прећутно оправдање да се у родослове не уносе женски потомци уопште, или се дају само у првом пасу - у овоме родослову није видна колико би требало улога одива Лопичића које су, као и све црногорске одиве, имале не малу улогу у укупној историји Црне Горе. Такође, ово треће издање није афирмисало уопште улогу жене у свом братству,

осим ријетких примјера у Другом свјетском рату. Такође, књизи недостају етнографска димензија, статистички преглед и лексикон стваралаца, школованих људи, интелектуалаца.

И поред наведених недостатака, ради се о ријеткој и вриједној књизи, поготово што је треће издање допуњено бројним квалитетним садржајем и подацима, драгоцјеним прилозима, текстовима који обрађују поједине личности или различите сегменте друштвеног, политичког, умјетничког и укупног живота Лопичића, не само у оквиру свога цеклинског племена него и Црне Горе, Југославије, па и у иностранству.

Све су то прилози који допуњују основни текст и знатно доприносе вриједности књиге као цјелине, њене историјско-родословне комплетности, али не и кохерентности у односу на матични текст. Истина, није лако у једној братственичкој књизи сложити све да сви буду наједно и заједно, обрадити развој братства кроз неколико вјекова

- учешће у ратовима, иселјавања и раселјавања, матицу и дијаспору - помирити времена и идеологије, окупити претке и потомке, мртве и живе, славне и мање чувене братственике. То је врашки тежак посао и захтијева тимски рад и додатна истраживања.

Али, ова повјесница Лопичића је велико прегнуће, историја и родослов, хроника и лексикон, зборник радова са неодржаног симпозијума о моралном и историјском подвигу црногорског братства Лопичића, његовом доприносу Црној Гори, Цеклину и сваком оном простору на коме су радили и живјели, гдје и сада раде и живе. Посебно весели то што су у овој књизи трећег издања сви окупљени око свога духовног огњишта, што су заједно преци и потомци. А томе треба највише да захвалимо почившем Јанку К. Лопичићу, пријатељима који су књигу допунили и обогатили вриједним прилозима, као и приређивачима који су својим прегнућем учинили све да књига буде публикована и представљена данас и овдје.

Проф. др Бранислав Ковачевић